

OMRÅDESBESTÄMMELSER FÖR SVEDBOVALLEN I LJUSDALS KOMMUN

BESKRIVNING

Handlingar

Till områdesbestämmelserna hör följande handlingar:

karta med områdesbestämmelser

denna beskrivning med bilaga: utdrag ur Inventering av fäbodvallar i Ljusdals kommun, del II, Järvsö socken

fastighetsförteckning

samrådsredogörelse

Kartans detaljbild utgörs av lantmäteriets ortofoto. Till detta har lagts redovisning av fastigheter, mindre vattendrag och kurvbild från GSD-fastighetskartan. Sankmarksredovisningen är digitaliserad från GSD-gröna kartan.

Ortofotot är framställt i RT 90, ur flygbilder tagna 1999 och från 4 600 meters höjd. Upplösningen på varje pixel är 1 meter. Övrig information redovisas i 2,5 gon V RT 10. Differensen i plan mellan projektionerna uppgår till max 0,5 meter inom bestämelseområdet. Rekommenderat skalintervall är 1:5 000 – 1:20 000.

Områdesbestämmelsernas syfte

Områdesbestämmelserna upprättas för att säkerställa fäbodvallens kulturvärden.

Plandata

Bestämelseområdet är beläget i södra delen av Järvsö socken, ca 1,5 km väster om Harsasjön. Det ligger ca 350 meter väster om allmän väg 682.

Området omfattar ca 60 ha.

Kommunen äger fastigheten Grönås 4:10. Övriga fastigheter är privatägda.

Tidigare ställningstaganden

Översiktsplan för Ljusdals kommun är antagen av kommunfullmäktige 1991. Svedbovallen utgör riksintresse för kulturminnesvården. Svedbovallen ingår även i ett riksintresseområde med hänsyn till friluftslivet, vilket omfattar hela Ljusnandalen.

I översiktsplanen rekommenderas att markanvändningen ej bör förändras inom kulturminnesvärda områden. För fäboddar rekommenderas att byggnader och vallkaraktär om möjligt bevaras och att ny bebyggelse bedöms restriktivt. För ett antal särskilt kulturminnesvärda fäboddar anges, att bygglovsplikten ska regleras i områdesbestämmelser. Till dessa fäboddar hör Svedbovallen.

För skogsbruksområde med flera allmänna intressen rekommenderas att skogsbruk ska bedrivas med hänsyn till de olika intressena. För område av riksintresse för kulturminnesvården bör samrådsplikt enligt 15§ (dåvarande 21§) skogsvårdsförordningen gälla. I område av riksintresse för friluftslivet bör normalt skogsbruk kunna bedrivas. Intill sjöar och vattendrag, spår och leder bör hänsyn tas till friluftslivets intressen.

I augusti 1999 beslutade kommunstyrelsen att kommunens fäbodvall skall utbjudas till försäljning.

Förutsättningar

Svedbovallen ligger på Björnbergets sydöstra sluttning, på ca 400 meters höjd över havet. Vallrutan är i stort täckt av barrskog. Under senare år har en del avverkningar gjorts, i huvudsak på fastigheten Grönås 4:10. En del mindre sankmarker finns i norra delen av vallrutan. Det största myrområdet ligger strax norr om bebyggelseområdet. I anslutning till sankmarkerna rinner ett mindre biflöde till Harsabäcken upp. Harsabäcken rinner från Harsasjön söderut och passerar ca 150-200 meter öster bestämmelseområdet. Ca 1,5 km norr om vallen ligger Gluggberget med högsta punkten över 500 meter över havet. Vid Harsasjöns nordvästra ände ligger friluftsanläggningen Harsagården.

Inom vallrutan finns inga fornlämningar registrerade. Norr om det största myrområdet ligger emellertid en fäbodlämning, karterad under 1999 av projektet 'Skog och historia'. Lämnningen är hästskoformad och omfattar två husgrunder, en med spisröse av natursten, och en kallmurad jordkällare utan överbyggnad.

Svedbovallen dokumenterades senast i augusti 1993 av Renströms Arkitektkontor. Dokumenteringen ingår i en kommunomfattande fäbodinventering utförd på uppdrag av Ljusdals kommun och med syfte att utgöra underlag för den fysiska planeringen.

I inventeringen utgör Svedbovallen en av de 19 vallar, som klassas i klass I, dvs. av mycket stort kulturhistoriskt värde. Vid dessa vallar är stadgarna i plan- och bygglagen, 3 kap. §§ 12 och 13, tillämpliga. "Byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas." samt "...Underhållet skall anpassas till byggnadens värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt samt till omgivningens karaktär. Byggnader som avses i § 12 skall underhållas så att deras särart bevaras."

Enligt inventeringen finns ett ovanligt stort antal byggnader kvar på vallen. Det finns sammanlagt 15 hus, varav fyra är bostugor och de övriga är ekonomibyggnader. Ett system med fastbandhagar omgärdar fägata och olika ägor.

Inventeringens beskrivning av Svedbovallen biläggs denna beskrivning.

Svedbovallen ingår i länsstyrelsens ängs- och hagmarksinventering, liksom i kommunens förslag till naturvårdsprogram för ängs- och hagmarksområden. Länsstyrelsen inventerade vallen 1988, kommunen inventerade den 1993. I båda utredningarna anges, att arealen på den öppna hagmarken uppgår till 1,2 ha. Sedan 1970 har vallen varit i drift. Då driften upptogs hade brukandet legat nere sedan 1950-talet. Betande djur har medfört, att de öppna markerna är väl hävdade. Artrikedomen är däremot begränsad, vilket anses bero på avbrottet i hävd under mitten av 1900-talet.

Djuren på vallen har huvudsakligen gått på skogen och betat. Före 1900-talet betades skogen under uppsikt och i en systematisk ordning, så att betet skulle hinna växa till sig mellan besöken. De olika skogsbetena benämns gässlor. Rätten till skogsbete framgår av lantmäterimyndighetens utlåtande, daterat 2001-02-19. Utlåtandet biläggs denna beskrivning.

Svedbovallen anges med högt bevarandevärde. I första hand är det på grund av de kulturhistoriska värdena, men även den goda hävden bidrar till de höga bevarandevärdet. Den traditionella fäbodriften med djur på skogsbete bör fortsätta. Viss slätter bör företas.

Till Svedbovallen går det bilväg. I sydöstra delen av vallrutan går den gamla vägen och väg 682 parallellt. Från den gamla vägen går en ca 250 meter lång stickväg västerut, som slutar vid vallen. En nyare skogsbilväg skär genom norra delen av vallrutan.

Genom Svedbovallen går en skoterled, som ingår i ett kommunövergripande nät för skoterleder. Från Harsagårdens spårssystem för skidåkare går ett spår upp på södra sidan av Gluggberget, från vilket det lätt går att nå Svedbovallen.

Svedbovallen är inte anslutet till kommunalt va-nät, och avses ej heller att anslutas. Elektricitet finns ej framdraget. Det finns ett mobilt elverk, som betjänar pump och mjölkmaskin på fastigheten Grönås 4:10.

Förslag

Gränsen för bestämelseområdet har lagts i den gamla vallrutan, med undantag av den östra gränsen, som lagts intill väg 682. Skälet för avgränsningen är att bevara vallrutan även om framtida fastighetsregleringar kan komma att utsläcka den. Så har skett öster om väg 682. Förr gick vallrutan fram till Harsabäcken. Här har spåren av rutan i stort sett försvunnit med senare tiders fastighetsregleringar.

Framtida fäboddrift med djurhållning på skogsbete förutsätts. De öppna markerna hävdas på traditionellt sätt med slätter och/eller bete så att igenväxning förhindras.

Fäbodlämningar ska betraktas som fornlämningar och skyddas enligt kulturminneslagen.

I en framtida översyn av översiktsplan bör rekommenderas, att inom vallrutan ska gälla de regler, som skogslagstiftningen stadgar om skogsbrukets hänsyn till naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen.

Befintliga äldre vägar och stigar bör bevaras och underhållas traditionellt.

Områdesbestämmelsernas användningsområde begränsas till det i fäbodinventeringen redovisade bebyggelseområdet. För att uppfylla ovan angivna bestämmelser i PBL föreslås att vallen bevaras intakt. Därför införs bygglovplikt för alla slags byggnadsåtgärder. Ombyggnader, invändiga eller utvändiga, som innebär förändringar i befintliga bebyggelse, ska inte tillåtas. Vid underhållsåtgärder ska traditionella material och metoder användas. Utformning av och material i befintliga byggnader framgår av bilagan.

Ny bebyggelse är bygglovpliktig och ska endast undantagsvis tillåtas. Eventuell ny bebyggelse ska anpassas till kulturmiljön. För sådan anpassning bör antikvarisk expertis anlitas.

För att den utökade bygglovplikten inte ska drabba av vallägarna i form av ökade kostnader, föreslås att bygglov ska prövas avgiftsfritt.

Vårdträd, som avlägsnas på grund av ålder eller försvagning, ska ersättas på samma plats med nya av samma art.

Fastbandhagar ska underhållas och bevaras, sågat tryckimpregnerat virke får ej användas.

Ljusdal 2001-01-29; reviderad 2001-03-26

SAMHÄLLSBYGGNADSKONTORET

Helena Assis
1:e planingenjör

Antagen av samhällsbyggnadsnämnden i Ljusdals kommun 2001-04-25 § 87 och vunnit laga kraft 2001-05-30.